

Wiktoria Domagała

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

KOBIETY W EKONOMII. PRZEDSTAWICIELKI EKONOMII FEMINISTYCZNEJ

Abstract. The article undertakes the issue of the feminist economics – its development and women, who had an important role in this process. At the beginning, the analysis shows the main purpose of this paper, research task and the used methodology. Secondly, the article focuses on the gender issues in the history of economic thought – mainstream and heterodoxy. Next, it presents the genesis of feminist economics and profiles of women – researchers, who had a significant impact on its institutionalization. In the next part, it focuses on the essence of feminist economics and two approaches that operate within it. The article shows also the most important ideas and concepts of feminist economics. At the end, it presents the main conclusion from the conducted analysis.

Key words: feminist economics, gender, women.

Abstrakt. W artykule podjęty został temat ekonomii feministycznej – procesu jej kształtowania się oraz kobiet, które miały w tym swój udział. We wstępie zaprezentowałam cel główny artykułu, zadanie badawcze do realizacji oraz zastosowaną metodologię. Kolejno podjęłam problematykę kwestii płci w historii myśli ekonomicznej – głównego nurtu oraz heterodoksji. Następnie przedstawiłam genezę ekonomii feministycznej oraz sylwetki kobiet – badaczek, które miały znaczący wpływ na proces jej instytucjonalizacji. W kolejnej części skupiłam się na istocie ekonomii feministycznej oraz dwóch rodzajach podejścia, które funkcjonują w jej ramach. Poruszyłam również problematykę najważniejszych idei oraz koncepcji, które postuluje. W zakończeniu niniejszego artykułu zaprezentowałam najważniejsze wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy.

Słowa kluczowe: ekonomia feministyczna, płeć, kobiety.

Wstęp

Motywytem przewodnim niniejszego artykułu jest ekonomia feministyczna, czyli interdyscyplinarna koncepcja wprowadzająca perspektywę płci do ekonomii głównego nurtu. W ramach historii myśli ekonomicznej wpisuje się ona w nurt ekonomii heterodoksyjnej, co stawia ją na marginesie zainteresowań wielu ekonomistek/

/ekonomistów. Jednakże z punktu widzenia problematyki, którą podejmuje – niekorzystnej sytuacji ekonomicznej kobiet – pozostaje uzasadnione podjęcie ekonomii feministycznej jako przedmiotu niniejszego artykułu. Głównym moim celem jest prezentacja oraz analiza procesu kształtowania się ekonomii feministycznej przy uwzględnieniu dwóch perspektyw:

- kobiet jako twórczyni tego nurtu, które przyczyniły się do jego zinstytucjonalizowania;

- problemów dotyczących sytuacji społeczno-ekonomicznej kobiet.

Zadaniem badawczym podjętym w artykule jest próba interpretacji wkładu ekonomii feministycznej do współczesnej ekonomii oraz ocena jej znaczenia w ramach wyrównywania pozycji społeczno-zawodowej kobiet i mężczyzn. Metodyka wykorzystana w niniejszym artykule obejmuje krytyczną analizę, zarówno polskiej jak i zagranicznej literatury przedmiotu. Posłużyłam się definiowaniem, interpretowaniem oraz wnioskowaniem dedukcyjnym.

W ramach artykułu jako wprowadzenie przedstawiam proces pojawiania się perspektywy płci w ekonomii głównego nurtu oraz ekonomii heterodoksyjnej, a następnie prezentuję genezę ekonomii feministycznej. Przedstawiam sylwetki kobiet, które zapoczątkowały ekonomiczną myśl feministyczną oraz współczesne badaczki – ekonomistki feministyczne. Dodatkowo zwracam uwagę na niejednorodność omawianego nurtu, a jego poszczególne odłamy poddaję analizie. Kolejna część artykułu poświęcona jest istocie ekonomii feministycznej – jej głównym postulatom. W ramach podsumowania przedstawiam najważniejsze wnioski.

Perspektywa płci w historii myśli ekonomicznej

Ekonomia głównego nurtu jest kategorią o trudnych do jednoznacznego zdefiniowania granicach. Przyjmuję się jednak, iż są to idee, koncepcje głoszone przez czołowych reprezentantów danej dziedziny. Dodatkowo są one powszechnie akceptowane przez autorytety danego środowiska¹. Do ekonomii głównego nurtu zalicza się przede wszystkim ekonomię neoklasyczną oraz keynesowską (oraz współcześnie nurty, które się z nich wywodzą). W ramach głównego nurtu kwestia płci pojawiła się w latach trzydziestych ubiegłego wieku. W 1922 roku Francis Edgeworth sformułował *crowding hypothesis* – hipotezę stłoczenia kobiet w nielicznych zawodach. Miała ona tłumaczyć nierówności w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn. Hipoteza ta zwracała uwagę, iż kobiety mają

¹ I. Bludnik, *Postkeynesism. Teoria endogenicznej kreacji pieniądza*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2015, s. 14–16.

dostęp do mniejszej liczby zawodów niż mężczyźni poprzez bariery o charakterze prawnym, ale również społeczno-kulturowym². To z kolei wywołuje nadpodaż ich pracy w poszczególnych zawodach czy branżach i powoduje obniżenie płac poprzez słabszą siłę przetargową. Co ciekawe, już w 1918 roku na problem ten uwagę zwróciła angielska feministka Millicent Fawcett³, natomiast w latach siedemdziesiątych koncepcję rozwijała Barbara Bergmann⁴. Kolejno, w latach pięćdziesiątych XX wieku zaczęto zastanawiać się nad rosnącym udziałem liczby kobiet w zasobie siły roboczej. Interesującą hipotezę przedstawił Jacob Mincer, który oparł swoje badania na efekcie substytucyjnym⁵. Według tej teorii rósł koszt alternatywny pozostawania biernym zawodowo, między innymi poprzez dynamiczny wzrost wynagrodzeń, który to stał się zachętą do podejmowania zatrudnienia przez kobiety. Z kolei lata sześćdziesiąte i siedemdziesiąte to prace Gary'ego S. Beckera nad produkcją i alokacją czasu w gospodarstwach domowych. Stworzona przez G.S. Beckera nowa ekonomia gospodarstwa domowego zakłada, iż nierówny podział obowiązków domowych oraz pracy zarobkowej wynika z decyzji poszczególnych jednostek, które w ten sposób maksymalizują swoją użyteczność⁶. Dodatkowo, G.S. Becker oraz Salomon Polachek twierdzili, iż kobiety mniej inwestują w swój kapitał ludzki, ponieważ antycypują przerwy w swoim zatrudnieniu związane z macierzyństwem. Wybierają więc takie zawody, w których obniżenie płac z tego tytułu jest najmniejsze. Natomiast często zawody te są silnie sfeminizowane oraz charakteryzują się mniejszymi szansami na awans zawodowy oraz niższym prestiżem społecznym⁷.

Kolejno należy przyjrzeć się zagadnieniom związanym z perspektywą płci poruszanych przez ekonomię heterodoksyjną jako alternatywę do głównego nurtu ekonomii. Pojęcie ekonomii heterodoksyjnej jest bardzo niejednorodne, jednakże należy podkreślić jej odmiennność od fundamentalnych idei głównego nurtu⁸. Do ekonomii heterodoksyjnej można zaliczyć między innymi ekonomię marksistowską, instytucjonalną czy szkołę historyczną. Perspektywa marksistowska koncentrowała się wokół nierówności społecznych oraz relacji władzy – zarówno w kontekście rodziny, jak i rynku pracy. Postulatem stawianym przez ten nurt było

² F.Y. Edgeworth, *Equal Pay to Men and Women for Equal Work*, „Economic Journal” 1922, vol. 32 (128), s. 432.

³ L. Beneria, *Gender, Development, and Globalization: Economics as if People Mattered*, Routledge, London 2003, s. 33.

⁴ B.R. Bergmann, *Occupational Segregation, Wages and Profits When Employers Discriminate by Race or Sex*, „Eastern Economic Journal” 1974, vol. 1 (2), s. 103–104.

⁵ L. Beneria, *op. cit.*, s. 33.

⁶ *Ibidem*, s. 34.

⁷ S. Polachek, *Occupational Segregation among Women: Theory, Evidence and a Prognosis*, [w:] C. Lloyd (ed.), *Women in the Labor Market*, Columbia University Press, Columbia 1979, s. 120–123.

⁸ I. Bludnik, *op. cit.*, s. 17.

pojmowanie nieodpłatnej pracy kobiet w sferze domowej jako wyzysku. Zastanawiano się również nad istotą pracy domowej w systemie ekonomicznym⁹. Z kolei ekonomia instytucjonalna skupiała się na analizie struktur rynkowych, w ramach których badała segmentację i segregację ze względu na płeć. Do rozważań przyjęto również kontekst socjalizacji oraz element kulturowo-historyczny, aby bardziej kompleksowo wyjaśnić niekorzystną pozycję kobiet¹⁰.

Reasumując, zarówno koncepcje ekonomii głównego nurtu, jak i ekonomii heterodoksyjnej posługiwały się perspektywą płci jako elementem dodanym – nie analizowały jej jako głównej kategorii analitycznej. W związku z tym należy się zastanowić, w jaki sposób płeć stała się integralnym – podstawowym elementem modeli ekonomicznych.

Geneza ekonomii feministycznej – płeć jako główna kategoria analityczna

W toku realizacji celu głównego artykułu należy przyrzeć się sylwetkom kobiet – prekursorów ekonomicznej myśli feministycznej¹¹. Niewątpliwie wybitną postacią była Harriet Taylor Mill (1807–1853), która jako jedna z pierwszych wysnuła hipotezę o stłoczeniu kobiet. Uznaje się również jej wpływ na męża Johna Stuarta Milla, który poruszał kwestie związane z pracą domową i zarobkową kobiet (między innymi w książce pt. *Poddaństwo kobiet*). Kolejną ważną postacią jest Charlotte Perkins Gilman (1860–1935), która zajmowała się tematyką konsumpcji i produkcji w gospodarstwie domowym. Niniejsza problematyka została przypisana kobietom ekonomistkom i zyskała miano miękkiej wersji ekonomii¹². Najwybitniejszą jej przedstawicielką była Margaret Reid (1896–1991), która analizowała zarządzanie gospodarstwem domowym, ale poruszała również tematykę pracy społecznej. Współpracowała z takimi ekonomistami jak Milton Friedman czy G. S. Becker. Jednakże to współpracownica Johna M. Keynesa – Joan Violet Robinson (1903–1983) – była najbardziej rozpoznawalną ekonomistką, podejmującą kwestie dyskryminacji płacowej oraz segregacji zawodowej kobiet.

⁹ L. Beneria, *op. cit.*, s. 36–37.

¹⁰ *Ibidem*, s. 37–38.

¹¹ E. Charkiewicz, A. Zachorowska-Mazurkiewicz, *Feministyczny słownik pojęć z ekonomii*, Biblioteka Online Think Tanku Feministycznego, 2009, s. 10–11.

¹² A. Zachorowska-Mazurkiewicz, *Wprowadzenie do historii rozwoju myśli ekonomicznej*, Wykład wprowadzający na kursie online z feministycznej krytyki ekonomii, zorganizowanym przez Think Tank Feministyczny w 2007, Warszawa, <http://www.ekologiasztuka.pl/pdf/fe006zachorowska2.pdf> [dostęp: 29.06.2015], s. 18.

Różnorodność rodzajów podejścia do zagadnień związanych z obecnością kobiet w życiu polityczno-gospodarczym jest również związana z nurtem w ekonomii, który reprezentują współczesne badaczki. Do przedstawicielek ekonomii neoklasycznej¹³ – a więc ekonomii głównego nurtu, podejmujących problematykę podziału pracy w rodzinie, można zaliczyć Notburgę Ott (1954). Z kolei Diane Elson (1946) związana jest z badaniami rozwoju społeczno-gospodarczego z uwzględnieniem perspektywy płci. Tematykę ekonomii rodziny – w tym problematykę nieodpłatnej pracy kobiet – w ramach ekonomii neomarksistowskiej – podjęły Heidi Hartmann oraz Nancy Folbre¹⁴. Julia A. Nelson reprezentuje ekonomię ekologiczną, zaś kolei Lourdes Beneria koncentruje swoje analizy wokół procesów globalizacji i teorii *gender*.

W tym kontekście warto zastanowić się, w jaki sposób różnorodność poglądów oraz wielowątkowość podejmowanych analiz znalazły wspólny mianownik niezbędny do zinstytucjonalizowania się ekonomii feministycznej. Niewątpliwie należy zwrócić uwagę na zjawisko *backlashu*¹⁵, które pojawiło się w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku. Dodatkowo zmiany polityczne oraz strukturalne w krajach rozwijających ukazały całe spektrum negatywnych zjawisk związanych z nierównością płci w ujęciu społeczno-ekonomicznym¹⁶. Było to niejako inspiracją do połączenia wysiłków w celu budowania platformy wymiany poglądów i doświadczeń. Ważnym wydarzeniem było powstanie w 1992 roku Międzynarodowego Stowarzyszenia na Rzecz Ekonomii Feministycznej (*International Association for Feminist Economics*)¹⁷. Jest to organizacja, która stanowi forum do debat nad ekonomią feministyczną oraz aktualnymi problemami w skali mikro- oraz makroekonomicznej w ujęciu perspektywy *gender*. Niewątpliwie istotnym faktem w historii kształtowania się ekonomii feministycznej było wydanie w 1993 roku książki pt. *Feministyczna teoria i ekonomia* (*Beyond Economic Man. Feminist Theory and Economics*), która traktowała o ekonomii w sposób interdyscyplinarny, nadając jej feministyczny charakter.

Reasumując, geneza ekonomii feministycznej to właściwie historia badaczek, ekonomistek, które podejmowały problematykę płci w swoich analizach. Z perspektywy czasu można wyróżnić te elementy ich działalności, które wpłynęły na ukształtowanie się ekonomii feministycznej jako osobnego nurtu w teorii ekonomii.

¹³ *Ibidem*, s. 21.

¹⁴ H. Hartmann, *Capitalism, Patriarchy, and Job Segregation by Sex, Women and the Workplace: The Implications of Occupational Segregation*, 1976, vol. 1, No. 3, s. 137–138.

¹⁵ L. Beneria, *op. cit.*, s. 39–40.

¹⁶ E. Rumińska-Zimny, *Feministyczna ekonomia – po co i dla kogo?*, Specjalne Wydanie Magazynu „Femka”, III Europejski Kongres Kobiet, 2011, s. 1–2.

¹⁷ A. Zachorowska-Mazurkiewicz, *op. cit.*, s. 21–22.

Istota ekonomii feministycznej

Kwestie dotyczące sytuacji kobiet stały się głównym obszarem zainteresowań nowo ukształtowanego nurtu – ekonomii feministycznej. Można ją określić jako niezależny, interdyscyplinarny program badawczy, który posługuje się feministyczną krytyką teorii ekonomii¹⁸. Dodatkowo ekonomia feministyczna wdraża perspektywę płci społeczno-kulturowej (*gender*) na każdym szczeblu rozważań w ujęciu mikroekonomicznym (rodziny, przedsiębiorstwa) oraz w ujęciu makroekonomicznym (gospodarka, handel, finanse). Należy również zwrócić uwagę na fakt, iż nurt ten podejmuje się redefinicji ekonomii jako dziedziny naukowej¹⁹. Traktuje ją nie tylko jako naukę o racjonalnym gospodarowaniu opartym na przepływach pieniężnych, ale też jako naukę o zabezpieczeniu społecznym. Ten aspekt jest istotnym elementem dla rozważań prowadzonych w świetle ekonomii feministycznej. Celem tego nurtu jest odchodzenie od masowego rozwijania teorii oraz abstrakcyjnych modeli ekonomicznych na rzecz rzeczywistej poprawy warunków życia społecznego, ekonomicznego oraz politycznego kobiet, mężczyzn oraz dzieci.

Wcześniej starałam się przedstawić różnorodność poglądów, myśli i kierunków rozważań badaczek – ekonomistek feministycznych, co stało się podstawą do wyodrębnienia bardzo niejednorodnego nurtu²⁰. W celu usystematyzowania tychże analiz ekonomię feministyczną należy podzielić na feministyczną ekonomię neoklasyczną oraz krytyczną ekonomię feministyczną. Główne zagadnienia poruszane przez oba rodzaje podejścia ekonomii feministycznej prezentuję w tabeli 1.

Tabela 1. Główne obszary tematyczne poruszane w ramach neoklasycznej oraz krytycznej ekonomii feministycznej

Feministyczna ekonomia neoklasyczna	Krytyczna ekonomia feministyczna
1	2
Dyskryminacja kobiet w sferze pracy ^a : – zatrudnieniowa – kwalifikacyjno-zawodowa – macierzyńska – typu <i>human capital</i> – samodyskryminacja	Zdecydowana krytyka podstaw mą- tematycznych oraz modeli mikroeko- nomicznych wykorzystywanych do analizy rzeczywistości w przypadku feministycznej ekonomii neoklasycznej – jako zniekształcającej rzeczywistość

¹⁸ E. Rumińska-Zimny, *op. cit.* s. 1–3.

¹⁹ A. Zachorowska-Mazurkiewicz, *Gender w teorii ekonomii – wprowadzenie do ekonomii feministycznej*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego” 2013, t. 2, nr 33, s. 53.

²⁰ E. Charkiewicz, A. Zachorowska-Mazurkiewicz, *op. cit.*, s. 11.

1	2
Segregacja zawodowa kobiet ^b czyli problem liczebnej koncentracji zatrudnionych kobiet i mężczyzn w poszczególnych sekcjach gospodarki narodowej oraz grupach zawodowych – szklany sufit ^c – zjawisko niewidzialnej bariery w awansie zawodowym kobiet na kolejne szczeble w hierarchii organizacji – lepka podłoga ^d – zjawisko, które umieszcza kobiety w zawodach/branżach o mniejszych szansach awansu, z niższymi wynagrodzeniami oraz o niższym statusie i prestiżu społecznym, przy jednoczesnych wysokich wymaganiach co do kwalifikacji formalnych	Istota reprodukcji społecznej i jej ekonomiczna rola w tworzeniu wartości dodanej
Płciowa luka płacowa ^e – nierówne wynagrodzenie kobiet i mężczyzn za pracę o równej wartości przy wyeliminowaniu czynników obiektywnie uzasadniających dane nierówności	Redefinicja pojęcia pracy – rozszerzenie pracy produkcyjnej o pojęcie pracy opiekuńczej
Nieodpłatna praca domowa	Włączenie do analizy perspektywy <i>gender</i> w ujęciu makroekonomicznym

^a B. Kalinowska-Nawrotek, *Dyskryminacja kobiet na polskim rynku pracy*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2005, s. 11; B. Kalinowska-Sufinowicz, *Polityka społeczno-gospodarcza państwa wobec pracy kobiet*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań 2013, s. 20.

^b J. Pilcher, I. Whelehan, *Fifty Key Concepts in Gender Studies*, Sage Publication, London 2004, s. 66–67.

^c E. Chien, B. Kleiner, *Sex Discrimination in Hiring*, „Equal Opportunities International” 1999, vol. 18, Iss 5/6, s. 57.

^d B. Kalinowska-Sufinowicz, *op. cit.*, s. 144–145.

^e I. Reszke, *Nierówności płci w teoriach. Teoretyczne wyjaśnienie płci w sferze zawodowej*, Instytut Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa 1991, s. 219.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: L. Beneria, *Gender, Development, and Globalization: Economics as if People Mattered*. Routledge, London 2003, s. 40–44; E. Charkiewicz, A. Zachorowska-Mazurkiewicz, *Feministyczny słownik pojęć z ekonomii*, Biblioteka Online Think Tanku Feministycznego 2009, s. 11–12.

Ekonomistki neoklasyczne wykorzystują do swoich analiz założenia oraz narzędzia ekonomii neoklasycznej. Nie podważają jej fundamentalnych postulatów. Swoje rozważania koncentrują wokół pozycji społeczno-zawodowej kobiet w kontekście występowania nierówności płci w sferze pracy. Podejmują problemy

szklanego sufitu, lepiej podłogi czy luki płacowej. Z kolei przedstawicielki krytycznej ekonomii feministycznej podkreślają fakt, iż w ekonomii głównego nurtu kobiety nie istnieją jako podmiot gospodarujący – a więc obalają mit o neutralności ekonomii względem płci. W związku z tym należy przeciwdziałać wykluczeniu kobiet z naukowego dyskursu poprzez rozszerzenie definicji pracy o nieodpłatną pracę opiekuńczą oraz w skali makroekonomicznej – ujęcie perspektywy *gender* w polityce gospodarczej.

W prowadzonym dyskursie wyodrębnić można kilka głównych postulatów ekonomii feministycznej, które możemy wyróżnić z prowadzonego dyskursu. Aspekty sytuacji kobiet odnoszone przez ekonomistki feministyczne oraz badaczki reprezentujące różne rodzaje podejścia w obrębie tego nurtu syntetycznie omówię w podziale na następujące kategorie²¹:

- rynek pracy,
- rozwój gospodarczy,
- ubóstwo,
- praca opiekuńcza,
- polityka makroekonomiczna.

Ekonomia feministyczna w ramach obszaru rynku pracy podejmuje problematykę nierównych szans kobiet i mężczyzn w zatrudnianiu oraz dostępu do stanowisk wyższego szczebla. Dodatkowo porusza kwestie dyskryminacji płacowej oraz płciowej luki płacowej. Zwraca również uwagę na segmentację rynku pracy oraz segregację edukacyjną – pierwotną wobec zawodowej. Sytuacja na rynku pracy jest jedną ze składowych rozwoju gospodarczego. W ramach ekonomii feministycznej rozpatruje się warunki życia kobiet i mężczyzn w takich obszarach, jak edukacja, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, dostęp do władzy. Dążenia skupiają się na poprawie jakości życia poprzez eliminowanie nierówności płci. Wiąże się to ze zjawiskiem feminizacji ubóstwa oraz niższym statusem społeczno-materiałnym kobiet niż mężczyzn²². Jedną z determinant tego stanu rzeczy jest świadczenie przez kobiety nieodpłatnej pracy domowej oraz poświęcanie relatywnie więcej czasu na obowiązki opiekuńczo-wychowawcze niż mężczyźni. Międzyplciowy podział pracy zarobkowej oraz domowej wykazuje znaczne dysproporcje, co w konsekwencji ma wpływ na funkcjonowanie gospodarstw domowych oraz przedsiębiorstw. W skali makroekonomicznej ekonomia feministyczna postuluje włączenie pracy opiekuńczej do analiz jako jedną z podstaw funkcjonowania systemu gospodarczego. To z kolei ma związek z prowadzoną polityką makroekonomiczną, która nie jest neutralna względem płci. Poza tym wykazuje się straty w rozwoju gospodarczym spowodowane nierównością płci, a właściwie deprecja-

²¹ A. Zachorowska-Mazurkiewicz, *op. cit.*, s. 55–56.

²² L. Beneria, *op. cit.*, s. 54; E. Rumińska-Zimny, *op. cit.* s. 4.

cją kapitału ludzkiego z tego wypływającą. Reasumując, równość płci w każdym aspekcie życia społeczno-gospodarczego ma wpływ na efekty gospodarowania w perspektywie mikro- oraz makroekonomicznej.

Podsumowanie

Prezentacja oraz analiza procesu kształtowania się ekonomii feministycznej dokonana została w niniejszym artykule przy uwzględnieniu dwóch perspektyw: kobiet jako twórczyni tego nurtu oraz problemów dotyczących sytuacji społeczno-ekonomicznej kobiet. Istotny wpływ na ukształtowanie się omawianego nurtu ekonomii heterodoksyjnej miały ekonomistki feministyczne, których charakterystyka została przedstawiona na podstawie wybranych pozycji z literatury przedmiotu. Interpretacja problematyki prac oraz analiz prowadzonych przez badaczki tegoż nurtu pozwala sformułować najważniejsze postulaty, które podejmuje ekonomia feministyczna. Wiedza nt. wdrażania tych idei w sferę naukową oraz kreowanie *gender studies* / *women's studies* jako odrębnej dziedziny wiedzy pozwala ocenić wpływ ekonomii feministycznej na współczesną ekonomię – jako dziedzinę naukową.

Przede wszystkim należy skonstatować, iż ekonomia feministyczna traktuje perspektywę płci jako główną kategorię analityczną. Podkreśla fakt, iż przyjęcie kategorii płci jako centrum rozważań nie jest równoznaczne z jej dodaniem do modelu ekonomicznego. Dzięki temu pozostaje bardziej transparentna i wiarygodna w swoich działaniach naukowych w kontekście problematyki nierówności płci. Kolejnym istotnym wnioskiem jest fakt, iż ekonomia feministyczna postuluje gospodarkę opartą na zabezpieczaniu potrzeb i podstaw do życia. Temu również ma służyć redefinicja ekonomii – traktowana przez ekonomię feministyczną jako nauka o zabezpieczeniu społecznym. W kontekście ekonomii głównego nurtu decyzje o gospodarowaniu ograniczonymi zasobami powinny być podejmowane w celu dążenia do osiągnięcia równości kobiet i mężczyzn, co w konsekwencji przekłada się na wyniki tych procesów.

Reasumując, ekonomia feministyczna jest nurtem interdyscyplinarnym, charakteryzującym się wielością podejść oraz poglądów ekonomistek feministycznych. Jednakże, wspólnym mianownikiem tych różnorodnych idei jest potrzeba zmiany niekorzystnej pozycji społeczno-zawodowej kobiet i próba wyrównania szans płci. Istotnym zastrzeżeniem formułowanym w stronę ekonomii feministycznej może być brak jej wewnętrznej spójności oraz odrzucenie części dorobku ekonomii głównego nurtu. W celu zacieśniania związku ekonomii z feminizmem oraz kategorią płci jako perspektywy badawczej warto przyrzeć się bliżej dorobkowi ekonomistek feministycznych.

Bibliografia

- Beneria L., *Gender, Development, and Globalization: Economics as if People Mattered*, Routledge, London 2003, s. 31–62.
- Bergmann B.R., *Occupational Segregation, Wages and Profits When Employers Discriminate by Race or Sex*, „Eastern Economic Journal” 1974, vol. 1 (2), s. 103–110.
- Bludnik I., *Postkeynesism. Teoria endogenicznej kreacji pieniądza*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2015.
- Charkiewicz E., Zachorowska-Mazurkiewicz A., *Feministyczny słownik pojęć z ekonomii*, Biblioteka Online Think Tanku Feministycznego, 2009.
- Chien E., Kleiner B., *Sex Discrimination in Hiring*, „Equal Opportunities International” 1999, vol. 18, Iss 5/6, s. 32–37.
- Edgeworth F.Y., *Equal Pay to Men and Women for Equal Work*, „Economic Journal” 1922, vol. 32 (128), s. 431–457.
- Hartmann H., *Capitalism, Patriarchy, and Job Segregation by Sex, Women and the Workplace: The Implications of Occupational Segregation* 1976, vol. 1, No. 3, s. 137–169.
- Kalinowska-Nawrotek B., *Dyskryminacja kobiet na polskim rynku pracy*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2005.
- Kalinowska-Sufinowicz B., *Polityka społeczno-gospodarcza państwa wobec pracy kobiet*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań 2013.
- Pilcher J., Whelehan I., *Fifty Key Concepts in Gender Studies*, Sage Publication, London 2004.
- Polachek S., *Occupational Segregation among Women: Theory, Evidence and a Prognosis*, [w:] C. Lloyd (ed.), *Women in the Labor Market*, Columbia University Press, Columbia 1979, s. 120–147.
- Reszke I., *Nierówności płci w teoriach. Teoretyczne wyjaśnienie płci w sferze zawodowej*, Instytut Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa 1991.
- Rumińska-Zimny E., *Feministyczna ekonomia – po co i dla kogo?*, III Europejski Kongres Kobiet, Specjalne Wydanie Magazynu Femka, 2011.
- Zachorowska-Mazurkiewicz A., *Gender w teorii ekonomii – wprowadzenie do ekonomii feministycznej*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego” 2013, t. 2, nr 33.
- Zachorowska-Mazurkiewicz A., *Wprowadzenie do historii rozwoju myśli ekonomicznej*, Wykład wprowadzający na kursie online z feministycznej krytyki ekonomii, zorganizowanym przez Think Tank Feministyczny w 2007, Warszawa, <http://www.ekologiasztuka.pl/pdf/fe006zachorowska2.pdf> [dostęp: 29.06.2015].

Biogram

Wiktoria Domagała – doktorantka w Katedrze Makroekonomii i Badań nad Rozwojem na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. W 2014 roku obroniła pracę magisterską pt. *Zjawisko samodyskryminacji kobiet na polskim rynku pracy w latach 1993–2013*, napisaną pod kierownictwem merytorycznym dr hab. Bahy Kalinowskiej-Sufinowicz, i tym samym uzyskała tytuł magistra ekonomii. Do głównych zainteresowań naukowych Autorki należą: makroekonomia, problematyka rynku pracy, w tym szczególnie segregacja zawodowa, oraz *gender studies*.